

Si autem Director advertat hujusmodi penitentibus non solum devotionis sensum, sed ipsam quoque illius substantiam legitur; eò quòd eos negligentes ac in operibus Perfectionis socordes inveniat, videatque eos non solum in res exteriores effundi, ut consolationem, quam spiritus exercitia interiori non subministrant, exteriori a creaturis emendicent; sed et faciles esse ad omitenda pietatis et devotionis officia, proclives ad indulgendum pravis affectionibus, prouosque ad admittendos etiam insolitos delectus. In his casibus acriter reprehendendi sunt penitentes, quia non jam circa accidentia versatur eorum tepiditas, sed ad ipsam devotionis substantiam evertendam progreditur. Dixi eos acriter esse reprehendendos, eò quòd ii, qui in hunc imperfectionis statum sunt prolapsi, hanc cordis sui duritiem nullatenus aut parum lamentari soleant, quia eam quæ voluntariam amant, cupiunt et deponere non satagunt. Quapropter Director vehementium reprehensionum stimulis eos exagitat, eisque ob oculos ponat, ni vim sibi inferentes et Deo ferventer sese commendantes ad priorem statum redeant, eos continuo in deterris ruituros, non sine manifesto in profundam abyssum decidendi periculo. Hunc in finem eorum auribus intonet terribiles eas minas, quas Deus in Apocalypsi tepori voluntario, illi scilicet, qui non solum affectum sensibilem, sed ipsam etiam voluntatem occupat, intonat. Si verò penitentis in teporem relapsi cor ad talia prorsus immotum persisteret, signum foret, eum horrendæ derelictionis effectus jamjam experiri.

Monitum secundum. Occurrent Directori personæ religiosæ, quæ ob subtractum solum effectum sensibilem, quantumvis cateroquin omnem veræ devotionis substantiam retineant, non solum consternantur, sed adeò animo dejectantur, ut se omnino perditas existiment. Cum enim sibi dictum opinentur, quod Deus in textu ex Apocalypsi paulò ante citato tepidis voluntariis jure minifatur: hinc non sine ingenti cordis amaritudine identidem cogitant, se a Deo reprobatas, ac obsequia sua et opera bona eidem non amplius accepta esse: melius fore, sine tot mortificationibus et spiritus exercitiis in ducenda vitâ minus exactâ se communi hominum usui accommodare, et similia piura. Hæc ab ratione taliter cogitant aut loquantur, eò quòd totam devotionis virtutisque soliditatem adhuc retineant. Quamobrem istas magno opere animari oportet; et ex eo quidem vel maximè, quòd istiusmodi cogitationes diffidentia ac animi abiectione plene, et ad desperationem vergentes, ordinariè a demonio ingerantur: illud enim,

ansæ ex apparenti hac tepiditate arrepta, eas in præceptis acturum, tam terribis cogitationibus caput aggravat. Directoris erit legitur his S. Bonaventuræ verbis illis amicos addere: *Noli diffidere, cum consolatio interna dulcedinis tibi subtrahitur, quasi Deus dereliquerit te, et bona opera tua non sint et accepta; sed recurre ad illa vera testimonia, et consolare in ipsis; scilicet ut confidas de veritate Dei, quando tu non discedis a Deo per consensum ad prævaricationem mandatorum ejus, quia ipse non derelinquit te per propitiationem suam.* Tom. II, de Process. relig., c. 4; in *Processu*. Ratio hæc non minis elixac ad solidandam in se vacillantem animam, quam veritatis consentanea est: certum enim, devotionis substantiam a nemine nisi volente amitti. Hæc in alacritate voluntatis consistit, quæ adjuvante gratiâ Dei, volentium nunquam negatur.

Penitentis sic tentato poterit etiam a Direttore suggeri, ut verba hæc divi Jobi, sapius repetat: *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.* Job. xiii, v. 15. Domine, etsi ad inferni extrema starem, ac fauces illius ad me devorandum jamjam apertas viderem, in te sperabo; absit a me ut unquam de infinita bonitate tuâ diffidam. Aut ut repetat illa Psalmi xxx: *In te Domine speravi, non confundar in æternum;* aut hæc Psalmi xv, 44: *Quoniam non derelinquis quærentes te; Domine.* His aliisque hujusmodi sententiis student Director erigere animam, quam demon vanis et inanibus omnigenæ derelictionis imaginibus prosternere tantopere allaborat.

Monitum tertium. Directori præterea notandum, animas, de quibus hic sermo, sensibili devotione destitutas animo subinde adeò dejecti, ut a sacro Epulo abstinere velint, diebus etiam præscriptis, eò quòd sibi in pessimo statu constitutas videntur. Si verò ex rectâ piæque earum vivendi ratione colligere liceat, devotionis substantiam in his non desiderari, ipsarum malè fundatis repugnantis nullatenus cedi, sed, ut sacra Mensa accumbant, eas potius adigi oportet. In ejusmodi casibus rite procedendi normam S. Laurentius Justinianus suppeditat, de *Perfect. monast.*, c. 19, inquit: *Propterea non debet a sancto Domini convivio repelli indecivus, justè vivens, virtuosè conversans, humiliter se agnoscens, purè confitens, et reverenter accedens: talis quippe insensibiliter et spiritualiter hoc Sacramento nutritur et vivit.* Præclarum sane effatum! Hujusmodi animæ enim, sensibilibus affectionum penuria non obstante, ab augustissimo hoc Mysterio non solum gratiæ sanctificationis augmentum, sed et auxilia actualia, spirituum

ad bona opera novo vigore roborantia, reportant; etsi id tam subtili ac spiritali modo contingat, ut id ne ipse quidem perspicere valeant. His accidit, quod infirmis contingere assolet, qui, etsi ciborum saporem non degustent, nutrimentum attamen ab ipsis recipiunt. Hinc, prout agrotis cibi materialis abstinentia non indulgetur, sic neque his sacri hujus Cibi privatio est concedenda.

Monitum quartum. Incidit Director in nonnullas feminas, quæ, etsi sensibili devotione abundare videantur, si earum vivendi norma exactius observetur, omni verâ devotione desituta inveniantur. Sunt pronæ ad suspiria, ad lacrymas, ad verba devotionis plena; orationum vocalium magnum recitant numerum, et Pane angelico relicti frequenter ambiunt. At quid? domi suæ sunt inquietæ, contentiosæ, duræ cervicis; obedientiam detrectantes, honorum temporalium et propriæ utilitatis nimium studiosæ, impatientes, loquaces et vite aliene observatrices. Harum devotio, si de sensibili loquamur, tenera potius ac mollis naturæ, quàm fortis ac robustæ gratiæ effectus, et non parum affectationis sibi admixtum habere solet. Si verò in devotionis substantiam inquiramus, nihil solidi invenimus, quia, ut Blossius præclare inquit: *Vera devotio in sui ipsius submissione, resignatione, abnegatione ac vilipensione sita est, potius quàm in sensibili sapore ac dulcedine; in Concl. Anima part. 1, c. xii, num. 2, cum alicuius voluntatis ad Dei obsequium, in quâ tota devotionis substantia continetur, sanè sui ipsius mortificatione potius, quàm hujusmodi dulcedine demonstratur.* Directori cavendum igitur ne apparentem hanc devotionem sibi in pretio esse unquam ostendat, curandamque, ut personæ a se directis non solum solidæ devotionis ideam instillet, sed ipsum etiam illius usum ac exercitium persuadeat. Et generaliter loquendo, sunt in pretio habendæ illæ devotiones sensibiles, quæ veræ virtutis fructus proferunt; eas autem oportet esse suspectas, quæ virtutum operibus vacuas videmus.

§ 55.

MONITA PRACTICA CIRCA VIRTUTEM OBEDIENTIÆ.

Monitum primum. Ingenti sollicitudine Directori eò incumbendum, ut virtus hæc in discipulorum suorum animis plantetur, radiceturque: nam sine illâ oleum perdet et operam, ac vanæ

erunt omnes industria, quibus discipulum ad Perfectionem perducere conatus fuerit. Si ille suadeat, præcipiat, exhortetur et instruat, hic autem non obediat, manifestum est, non obstante optimâ illius directione, hunc nullum unquam profectum facturum fore. Obedientiam autem a discipulo gemino remedio consequitur. Primò, entendum est ut virtutis hujus ingentem existimationem et amorem concipiat: impossibile enim est virtutis cujusdam possessionem adipisci, nisi voluntas sese eam acquirere velle efficaciter decreverit. Ad hunc finem attingendum hujus virtutis prerogative ei crebrò proponende, ac pro sedulæ meditationis materiâ assignande sunt: considerationes enim vehicula sunt lucis illius, quæ voluntatem virtutis amore, ac eandem consequendi desiderio succendit.

Secundò, oportet discipulum in Obedientia continèdo exerceri: siquidem virtutum habitus aliâ ratione quàm frequentatione actuum acquiri non possunt; et si de virtute, quam in præsentibus pertractamus, sermo sit, omnino evidens est eum alterius arbitrio sese submittere facilitatem non adepturum, qui propriæ voluntatis ductum sequi assuescit. In omnibus itaque, quantumcumque fieri potest, faciat eum a suis pendere consiliis non solum circa Sacramentorum usum, sed et in penitentibus, mortificationibus, orationibus, imò et aliis operibus exterioribus, etsi indifferentibus. Voluntatem ejus subinde frangi oportet, res quasdam etsi licitas ei negando, e. g. Communiones, penitentias, aut alia pia exercitia, ad quæ illum præ aliis inclinatum sentiet: idque solum, ut ejus voluntas docilis reddatur ac flexibilis, et ab alieno arbitrio dependere dicat. Sancta Theresia de se ipsâ commemorat, se quodam conscientie arbitrio quondam usam fuisse, a quo ipsa, eò quòd in infringendâ voluntate magnopere elaboraret, vehementer afflicta fuisset; postea vero subjungit: *Hic, quantum appareret, maximo præ omnibus aliis adjumento mihi fuit.* Quoniam autem demonium utilitatem ex hoc Direttore in eam redundantem melius quàm illa perspiciebat, eam ad hunc deserendum identidem incitabat. Verùm Deus, qui utilissimam Ministri sui directionem optimè noverat, eam oculis interioribus reprehendit, quotiescumque hujusmodi suggestionibus adhererebat; prout ipsa scribit: *Semper, cum id facere decreveram, statim intellexi, id non faciendum esse; sentiebamque intrâ me reprehensionem; quâ acerbissimè exercebar, consummabarque quàm ab ipso Confessore. Quandoque mortificationes ex vâ, et reprehensiones ex alterâ parte me exagitabant affligebantque. Verùm omnia hæc mihi erant necessaria,*

eo quod voluntatis parum mortificata, et parum flexibilis essent.
In Viâ, c. 26.

Monitum secundum. Advertendum tamen, in mortificandâ frangendâque voluntate, prudentiâ et moderatione opus esse. Secus enim damna loco utilitatis inde resullarent. Quapropter caveat Director, ne extra casum extraordinarij Spiritûs sancti impulsus res impossibiles præcipiat; id enim illicitum est. Imò et caveat ab imperandis rebus corporales aut spirituales penitentis vires excedentibus: secus enim ejus voluntatem non frangat, aut flectet, sed in ingentes angustias conjiciet. Profectus quos ille in viâ spiritûs faciet, sunt discutiendi; et juxta horum proportionem poterit Director ejus se inclinationibus opponere, eumque mortificationis jugo onerare. Verbo, ut illius directio felicem sortiatur effectum, continuò examinari oportet: *Quid ferre recusent, quid valeant humeri.*

Monitum tertium. Præter moderationem, Directori etiam sagacitate quâdam opus est in iis mortificationibus præcipiendis, quibus penitentis voluntatem mortificare desiderat: quapropter, si ejusdem inclinationibus contrarium quid injungat, id tali modo fieri oportet, ut Directoris intentionem non agnoscat: tempus potius expectandum est, in quo circa rem quamlibet culpabilis deprehendatur, ut vera Directoris intentio a penitente detegi nequeat. Quod insano quia personas, præcipuè feminas reperire est, que, si Directorem ad eas in mortificatione exercendas intentum videant, ex hoc ipso vanè sibi complacere solent nedum humiliores fiant; id enim ipsis indicio esse videtur, Directorem quandam ipsarum spiritûs exsistimationem fovere: ita ut mortificatione tandem in vanitatem desinat; quod non contingit, cum mortificationem sibi deberi perscipiant. Notandum præterea, in frangendâ penitentis voluntate abstinendum esse a verbis asperis, indignabundis et ignominiosis; nisi persona virtutis prorsus peculiaris esset, que omnem probationem sustinere valeret, cum hujuscemodi verba neque in personis spiritualibus animi tranquillitatem producere solent. Quapropter, si se ipsas vincere debeant, melius utique est, ut id cum animi quiete, quam cum inquietudine faciant.

Monitum quartum. Sacrà obedientiâ Director utatur ad secerendas spirituum qualitates; præcipuè si insolitis penitentis operibus sese castigent, aut peculiare favores, puta visiones, revelationes, exstases a Deo recipiant. Nullâ aliâ mediante virtute

agnoscat tam facile, num penitentis spiritus rectus et sincerus, aut adulteratus sit ac depravatus. Et ratio mihi videtur manifesta. Tota vitæ spiritualis perfectio aut imperfectio in voluntate radicatur: siquidem omnes actiones nostræ et interiores et exteriores, si bonæ sint, a voluntate virtutis splendorem recipiunt; si verò male ab eadem vitii turpitudine contingunt. Quâ enim ratione continget, ut voluntas indecibilis, rigida, dura et Superioribus ac Deo per obedientiam necdum subdita templum esse possit, in quod Spiritus S. opera grandia excitatur descendat? Quomodo hortus erit, in quem Dominus delicias captaturus veniat? Quomodo thronus, in quem Altissimus sedem fixurus ac regnaturus sese demittat?

Celeberrimum est factum illud, quod Nicephorus in suâ Historiâ ecclesiastica, lib. xiv, c. 45, de S. Simeone Silitiâ commemorat. Sanctus hic habitationem suam neque in cælo, neque in terrâ; sed in loco cælum inter ac terram medio, supra sublimem scilicet columnam fixerat. Ubi vitam nec humanam, utpote ab omni mortalium consortio segregatam, nec angelicam, utpote perpetuis penitentis operibus horridam, sed in continuâ rerum divinarum contemplatione divinam vivebat. Monachi sublimia monitum illorum caecumina incoentes cum tam singularem ac prorsus inauditum vitæ tenorem persciperent, quoddam ejus spiritûs periculum facere decreverunt; et ne hujusmodi tentamine deciperentur, omnium securissimum existimârunt, illius probitatem ad lapidem lydium sancte obedientie explorare. Hunc in finem etiam nonnullos Monachorum ablegârunt, hunc ei nuntium deferentes; Quam insolitum vitæ tenorem super columnæ hujus verticem non inchoasti, o Simeon? cur ordinariam, securam et Sanctorum vestigiis tritam Perfectiois viam deseruisti, et novam eis ingressus? ex columnâ hac ocuis descende, ac nobiscum ad vitam communem redi: ita Monachi tibi præcipiunt, a quibus ad hanc eorumdem voluntatem tibi indicandam huc missi sumus. Ille autem sciendum est, nuntios illos taliter fuisse instructos, ut Simeonem, sancte obedientie ordinationibus sese submittentem, in prosecutione vitæ susceptæ proposito corroborarent, refractarium autem etiam viæ columnâ deturbarent. At Simeon, intellecto hoc Monachorum nuntio, de curâ amore pleni, quæ ipsos sui loco sollicitos haberet, eis gratias rependebat, elevato ocuis pede descendere parans, cum legati illi: *Subsiste, exclamârunt, fortis esto, et viriliter age: videris enim divinitus ad hanc vivendi normam perductus esse ante ignotum.* Unde et ille, de voluntate Dei

securior in vitâ inchoatâ perseveravit. Obedientia itaque veridicentissimus spiritus Domini character est, quo is a quovis alio sive ficto, sive falso, sive adulterato distinguitur. Quapropter et Directorem tum ad discernendos aliorum spiritus, tum ad animas sibi commissas rite dirigendas eodem uti oportet.

Et hæc præsentî Articulo de obedientiâ, ac superioribus duobus de religione et devotione dicta sufficiant. Omnes hæc tres virtutes ad justitiam pertinent, et sunt ejusdem (ut scholastici loquuntur) partes potentiales: prima, quia legitimum Superiorum mandata executioni mandat; secunda, quia Deo debitum cultum defert; et tertia, quia cultum hunc cum alacritate exhibet. Quapropter nunc adhuc superest, ut et de aliis virtutibus, quæ cardinalem illam quâ partes potentiales attingunt, disseramus. Potentialis pars justitiæ est pietas, quæ virtus dicitur, vi cujus Deo quâ Patri nostro, parentibus, sanguine junctis, patriæ et concivibus debitum officium et diligens tribuitur cultus. Ita docet S. Thomas. 2. 2. *quest. 101, art. 1*, qui præterea notat, cultum hunc præcipuè parentibus non verbis solum et corporis gestibus, sed et opere ipso exhibendum esse: *Putâ si sit infirmus, quòd visitetur, et ejus curationi intendatur: et si sit pauper, quòd sustentetur, et sic de aliis hujusmodi: quæ omnia sub debito obsequio continentur.* Idem ibidem art. 2. Insuper monet sanctus hic Doctor, si obsequia parentibus exhibenda a cultu et servitio Deo debito nos impediant, ut si v. g. a suscipiendo statu religioso, ad quem Deus fortibus inspirationibus invitat, avocent, hujusmodi nullos pietatis actus esse, eò quòd hominem a Deo, cui honor omnium primus debetur, separent. Si ergo, inquit, *cultus parentum abstrahat nos a cultu Dei, jam non est pietatis, parentum insistere cultu contra Deum.* Ibidem art. 4. Post que in hæc verba prosequitur: *Unde Hieronymus dicit in Epistola ad Heliodorum: per calcatum perge patrem, per calcatum perge matrem; sicis oculis ad veritatem crucis evola. Si omnium genus pietatis est, in hæc re esse crudelium.* Potentialis pars justitiæ est et observantia, per quam homines aliquâ dignitate antecedentes, aut peculiari quâdam dote excellentes cultu quodam et honore dignamur. Unde virtus hæc et Principibus, qui pacis, et Ducibus, qui belli temporibus imperant, venerationem et reverentiam exhiberi exigit. Honor et Superioribus præstandus est, tum quia jurisdictione in nos pollentes quâdam dignitate præfulgent, tum quia eandem in nostri utilitatem exercent. Reverentia Magistris quoque debetur, cum hi scientiam non solum in se ipsis possideant, sed etiam in

nos transfundant. Colendi demum sunt quicumque vel doctrinâ, vel bonitate vitæ, vel aliâ naturæ gratiæ dote præcellentes. Potentialis justitiæ pars etiam veritas in dicendo est, vi cujus aliis res, prout in mente nostrâ sunt, verbis, scriptis, aut aliis modis manifestamus. Quanta virtuti huic honestas inest, exinde facile perspicitur, quòd ejus opus humanum commercium conservetur, quod, si animi sensus sincerè non exprimerentur, subsistere non posset. Si res enim verbis aliter quàm in mente sunt, hominibus exprimi fingas, nulla amplius sermonum communicatio inter eos locum habebit; multò minùs contractus, pacta, conventiones, aut negotia, eò quòd omnis commercii fundamentum, fides scilicet deficeret. Virtutis hujus honestas etiam ex vitii eidem oppositi turpitudine colligitur; cum homini ingenio nihil ignominiosius sit, quàm fallacem mendacemque audire. Potentialis justitiæ pars pariter et gratitudo est, ad quam duo requiruntur. Primò, ut accepto beneficio, interno animi affectu, respondamus, ut inquit Seneca, *de Benef.* lib. II, c. 33: *Vis reddere beneficium? benigne accipe.* Secundo, ut acceptum beneficium alio quodam æquali beneficio rependamus; imò, ut S. Thomas ait, etiam alio quodam majori: cum beneficium æquale reddere potius species debiti quàm grati animi vicissitudo virtutem. Eum, qui ad Perfectionem aspirat, nullâ omnino virtute destitutum esse oportet; at multò minùs gratitudine, in ipsis etiam brutorum cordibus radicatâ, utpote quæ, experientiâ teste, valde frequenter erga homines sibi beneficos sese grata exhibere solent. Præterea et vindicta potentialis justitiæ pars est; at non illa, vi cujus quis ob injurias sibi illatas non aliquid quàm alterius malum intendit, cum hæc ex odio et invidiâ, quæ utpote charitatis repugnantem nunquam licent proficiscatur. Virtutum vindictæ S. Thomas potius in hæc verba describit: 2. 2. *quest. 108, art. 1. Si verò intentio vindicantis feratur principaliter in aliquod bonum, ad quod pervenitur per penam peccantis, putâ ad emendationem peccantis, vel saltem adhibitionem ejus, et quietem aliorum, et ad justitiæ conservationem, et Dei honorem, potest esse licita vindicta, aliis debitis circumstantiis servatis;* ad quas e. g. pertinet, ut vindictam sumant ii, qui debità auctoritate sunt præditi, quales sunt Principes, Judices et legitimi Superiores, non autem privati homines: horum enim non est aliena delicta vindicare; sed iis potius compati, si alii per ea lædantur, aut si sibi ipsi injuria inferatur, eandem tolerare. Tandem et liberalitas potentialis justitiæ pars est: ea enim circa honorum fortunæ usum hominem largum efficit ita, ut aliis plus elargiatur, quàm in proprium impendat commodum.

Omnes hæc virtutes justitiæ rigorosæ non sunt; quia strictum et legale in alijs jus ac debitum non respiciunt; at partes potentiales justitiæ tamen dicuntur; quia quævis earum ad quoddam etsi minus strictum in proximo jus refertur: unde et quâdam ratione cum justitiâ conveniunt, ac ad eartumdem consecutionem entendum ab omni eo, qui cardinalem hanc virtutem cum perfectione adipisci desiderat.

§. 54.

MONITA PRACTICA CIRCA VIRTUTEM PATIENTIÆ.

Monitum primum. Si cupiat Director ut anima tribulationibus afflicta illas debitâ cum patientiâ perferat, eam exhortari oportet ut ad orationem accedens malorum tolerantiam a Deo sine ullâ intermissione efflagitet, usque dum sua cordi tranquillitas fuerit restituta: *Tristatur aliquis vestrum? orat.* Deus enim omnem cordis ejus moestitiam absterget, dolorem ejus leniet, et supplicium mitigabit. *Invoca me in die tribulationis: eruam te; et honorificabis me. Psalm. xlii, 15.* Item, *Psalm. xc, 13: Clamabit ad me, et ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, et glorificabo eum.* Ac rursus, *Psalm. cvi, 13: Clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos.* Unde, si homo patientiam flagitet, Deus ejus preces non exaudire non potest. Accidere equidem potest, quòd Deus illius preces circa liberationem a malis; quibus sese oppressum sentit, non exaudiat; eò quòd hujuscemodi immanitas vel petentis salutis, vel Dei gloriæ subinde non congruat. Quòd autem patientiam, si debito modo postuletur, non concedat, fieri omnino non potest: cum hæc ex his sit gratiis, supra quas, utpote Dei voluntati haud dubiò conformes, promissionis ejus fides securè sese extendit. Et id ipsum omnino balsamum illud esse debet, quò Directorum penitentium afflictorum dolores abstergere oportet: efficere scilicet, ut Deo frequenter sese cum fiducia et ex toto corde commendent, ut patientiam primò, et liberationem a malis secundo tantum loco postulent. Si secundum; eò quòd his forsitan non expedit, non impetrabunt, primum; quod majoris est momenti, certò adipiscuntur. At hic notandum, orationi propriam etiam industriam necessariò adjungendam esse: motiva scilicet ad dissipandam tristitiam, et ad cordis tranquillitatem restitendam præ cæteris aptiora ponderanda sunt; et juxta illa ad propriam

crucem cum æquanimitate amplectendam etiam vis sibi ipsi inferenda.

Monitum secundum. Ad patientiæ adeptionem multum etiam confert malorum, quæ accidere possunt; prævisio et generosa ad forti eadem animo excipienda preparatio: secus enim, si improvisè scilicet superventiant, facili brachio nos trahere opprimunt; ac doloribus dejiciunt, quin nos ipsos juvare valeamus. Ipsa hæc arte Jesus Christus cum suis Apostolis est usus, ut eos contra tribulationum illis imminuentium horrorem obarmaret. Amarum nempe suum e mundo hoc decussum his annuntiavit, dixitque mundum gavisurum, ipsos autem planctibus, suspiriis, afflictione et tristitiâ replendos; in hæc tandem verba concludens: *Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum.* Joan. xvi, 33. Unde merito S. Gregorius: *Jacula prævisa vitæ ferunt; et nos tolerabilibus mundi mala suscipimus, si contra hæc per præscientiæ clypeum nominamur.* Rom. xxxv, in *Evang.* Quapropter Director discipulum patientiæ adipiscendæ avidum instruat oportet, ut in meditationibus suis res duras et arduas, quæ supervenire possint, prævidere, ac coram oculis suis ordinare, et ad eas devicta discat, naturæ repugnantiâ, forti animo amplectendas sese erigere discat. Utli hoc exercitio sapius repetitò eò elucetabitur, ut immisissâ a Deo crucis cum pace ita exipere queat, ut gravi arum pondere nec collidatur, nec opprimatur.

Monitum tertium. Verùm notandum Directori, quamquam in tribulationes, quæ accidere possent, providâ quâdam prævisione indagare ad patientiæ adeptionem multum conducere possit; eas tamen, postquam evenerunt, nimium ponderare perpendereque multum nocentium afferre posse. Si persona injuriâ quâdam affecta ad adjuncta eandem aggravantia ponderanda se convertat, ad vilitem scilicet personæ injuriam inferentis, ad propriam excellentiam, dedecus, opprobrium et damna inde resultantia; afflictionem suam haud dubie agebit; a tristitiâ autem etiam ad indignationem, querelas et vindictam convertetur. Id ipsum de quavis aliâ tribulationis specie dicendum. Si verò de hujuscemodi non cogitetur, cum cogitatione omnis amaritudo evanescit. Quapropter tribulationum tempore mentem ab his avertamus, ac tantum de his cogitemus, quantum ad eas Deo offerendas requiritur. Tali namque modo eveniet, ut res adversas placido animo perferamus.

Monitum quartum. Afflicti penitentes ad frequentem Sacramentorum usum sunt admittendi : siquidem a nullâ re tantas ad tolerandum vires hauriet , regio Propheta attestante : *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me. Psalm. xxi, 5.* Velus Testamentum geminam figuram, quâ veritas hæc exprimitur, nobis subministrat, unam scilicet in Eliâ, et alteram in Daniele. Elias impiam Jezabel, quæ eum ad mortem conquirebat, fugiens viam unius diei in desertum perrexit ; cùmque ibi et viribus fractus, et timore dejectus sederet subter unam juniperum, petiit animam suam, ut moreretur. III Reg. xix, 4. Angelus autem Domini in grandi illi afflictione ejusdem miseratus, ut et spiritum ejus corroboraret, et corpus refocillaret, subinericium panem ei manducandum porrexit. Qui mysticus panis lassis membris tantas vires, et Prophetae animum despondentis spiritui tantum vigorem subministravit, ut in ejus fortitudine quadraginta diebus et quadraginta noctibus usque ad montem Dei *Horeb* perrexerit. Symbolum id fuit fortitudinis, quam Panis Eucharisticus inter persecutiones ac vitæ hujus afflictiones nobis suppeditat. Id ipsum dicendum de pane illo subacto in alveolo, quem propheta Habacuc ab angelo in *Babyloniâ* translatu Danieli attulit, dum in leonum lacu inter horrida illa monstra versaretur. *Daniel* xiv, 32. Siquidem et ille figura erat Panis nostri Angelici, qui nos mali circumdatos confortat, corroborat et patientiæ vigorem tribuit. Et sanè antiqui christiani Celesti hæc Alimonia usi sunt, ut se ad martirium corroborarent : id in quo e vitæ hujus malis maximum, et periculum, cui christiana fidelitas exponi potest, gravissimum continetur. Si Director itaque in personis multarum et gravium tribulationum pondere afflictis patientiam augere desideret, Sacramentorum usum his augeat oportet : ea enim, si piè frequententur, desideratum in iis effectum producent.

Monitum quintum. Præ omnibus autem Directori notandum, personas afflictas summâ lenitate et moderatione tractandas esse. Eorum furores sunt tolerandi, impetus perferendi, dolorum est miserescendum, et cum eorum plangentibus, si fieri potest, plangendum : verbo, eam ipsam a Directore cum illis exercei oportet patientiam, quam consiliis suis ipse eis insinuat ; et eâdem misericordiâ eorum mala tractari, quam ipse, si similibus malis afflictus esset, sibi impendi optaret. Hæc commiseratio, hæc affabilitas, hæc cordis dulcedo eorum vulneribus balsamum et doloribus suave lenimen erunt.

MONITA PRACTICA CIRCA VIRTUTEM CASTITATIS.

Monitum primum. Quanquam Director fors in penitentium suorum regimine benignas sequi sententias circa alia materia oportunun ac utile judicet, id in presentis Articuli materiâ tamen faciendum est nunquam. Communissimam illam theologorum sententiam, quòd in hoc vitio non detur parvitas materiæ, et ipse semper hoc oculos habeat, et penitentibus vel maxime persuadeat : in hac re omnis transgressio gravis, et omnis lapsus mortalis ; unde et magno cum timore ac cautissimè procedendum. Præprimis autem circa feminas domi suæ solitarias retinendas, ac a virorum consortio et familiaritate segregandas rigorosum esse oportet. Quandoquidem quotidiana nobis demonstrat experientia, feminas a conversatione remotas vivere innocentissimas ; occasionem cum viris conversandi autem expositas esse fragilissimas. Quid S. Hieronymus Salvinae, illustri matronæ *Romanae*, in juventutis flore, marito suo orbata, hæc de re scribat, audiamus. Sanctus hic Doctor, eam a conversatione virorum extraneorum abstinere non contentus, illam etiam a familiaritate virorum servilio addictorum alienam desiderat ; suadetque, ut seniorum quendam morum honestate præ cæteris conspicuum famulatio præponat, ac ejus ope reliquis opportuna imperia distribuat : *Qui facit vidua, ait, inter familiæ multitudinem? inter ministrorum greges? quos nolo contemnat ut famulos, sed ut viros erubescat. Certè si ambitiosa domus hæc officia flagitat, proficiat his senem honestis moribus, cujus honor dignitas domina sit.* Ita maxime in Ecclesiâ Dei auctoritatis Sancti loquuntur. Ex quibus lector abundè percipiet, quantò hæc in materiâ rigore procedendum sit.

Monitum secundum. Præterea penitentibus, sacre castitatis amantibus, alacritas in repellendis primis tentationum aggressionibus a Directore inculcari oportet : nam S. Gregorius verissimè dixit : *Si tentationi in corde nascenti festinè non resistitur, hæc eadem, igna nutritur, morâ roboratur.* *Moral.* lib. xxi, c. 7. Si roborata autem fuerit, quantò ejus victoria non redditur difficilior? Quapropter discipulis inculcandum, pravos cogitationes in mente exurgentes, aut immundos affectus in animo excitatos infernales scintillas esse, cordi, tanquam materiæ ad ignem concipiendum

dispositæ, a dæmonio injectas : hinc, si illæ promptè resistendo non statim extinguantur, ingenii e vestigio flamma succendetur, cujus ardoribus misera anima in cineres redigetur. Unde id nobis agendum, quod facere solemus, dum in adstantes igni scintilla quedam insilit : hæc siquidem nec per momentum immoari patimur, sed quàm citissime excutimus. Eadem itaque sollicitudine infernales hæ scintillæ depellendæ sunt, quæ, si vel per modicum voluntariæ animæ immoretur, præclaram puritatis ejus vestem comburunt, et lethale ei vulnus infligunt.

Monitum tertium. Director solo hoc non contentus sit, quod penitens delegat omnem defectum contra sacram puritatem a sese admissum ; sed induci hunc etiam oportet, ut omnem præterea cogitationem et tentationem contra virtutem hanc exorientem, imò et occasiones, quibus sese incautè exponit, candidè aperiat : nullà enim re omne inconveniens longius ab eo removebitur. Id consilii Cassianus nobis suggerit, *Collat.* n. c. 41, inquit : *Habet (homo) non adversus visibiles, sed invisibiles atque inimites hostes diurnam nocturnamque conflictam ; nec contra iram, seu duos, sed contra innumerabiles ceteras spirituales bellemas : cujus casus tantò periculosior cunctis, quantò et infestior inimicis, et congressus occulior. Et ideo semper seniorum (patrum spiritualium scilicet) summa cautione sunt sectanda vestigia, atque ad eos cuncta, quæ in verbis nostris occurrunt, sublato confusionis velamine, deferenda.* Id si agamus, magnus hic asecta ab omni hostium infernalium impetu insidiisque nps securos reddit, inquit : *Quæ institutione formatus, non modò ad perfectam discretionis rationem quisque perveniet ; verum etiam munus, a cunctis insidiis inimici tutissimus permanebit.* Rei hujus rationes in eo versantur, quod primò dæmon latronum morem servet, qui, si delegantur, fugienti et latibula quærunt. Deinde verbò anima ipsa non solum exhortationibus et consiliis Directoris, sed et gratis, in candidæ apertionis præmium abundantius a Deo affluentibus, fortior ac ad pugnam generosior, et per consequens etiam de victoria securior evadit.

Monitum quartum. Penitentibus, impuritatibus vitio oppugnatis, a Direttore moderata quædam penitentis opera insinuanda sunt : puta jejunia, aut ciliciorum flagellorumque usum ; hæ corporis afflictiones multum conducunt ad refræandam carnis superbiam, ac ad obtinendam a Deo abundantem gratiam omnes ejus impetus fortiter sustinendi.

Monitum quintum. Notandum Directori, etsi virginitas castitate conjugali pretiosior sit, tamen personam matrimonio junctam virgine et meliorem et perfectiorem esse posse. Ita docet Angelicus, 2, 2, *quæst.* 152, *art.* 4, ad 2, scribens : *Licet virginitas melior sit quam continentia conjugalis, potest tamen conjugatus melior esse quam virgo duplici ratione : primò quidem ex parte castitatis : si scilicet ille, qui conjugatus est habeat animum magis paratum ad virginitatem servandam, si oporteret, quàm ille qui est virgo.* Sanctus hic Doctor etiam D. Augustinus auctoritatem allegat, utpote qui, de *Bona Conjugii*, c. 22, virginem quandam instruens, eam ita loqui docet : *Ego non sum melior quàm Abraham (etsi ego celebs, hic matrimonio junctus sit). Et rationem postea subdit, dicens : quod enim nunc ago, melius ille egisset, si tunc agendum esset. Præterea Augustinus dicit in Libro de Bona conjugali, quòd Joannis exlibatus et Abraham concubium pro temporum dispositione pro Christo militaverant, sed Joannes continentiam in opere, Abraham verò in solo habitu habuit. Eodem loco in resp. ad 4. Omnia hæc eum in finem allegat, ut in Directorum persuasum facerem, præclarum castitatis florem non in solis juvenum, puellarum, viduarum et Ecclesiasticorum cordibus excollandam ; sed eò etiam obtinendum esse ut in conjugum animis radices agat : siquidem et illi sublimem castitatis perfectionem attingere possunt, si ea, quæ hoc Articulo exposuimus, observent, præprimis autem si magnà animi avulsionem progrediantur, et omnem continentiam statui congruèntem exactè custodiant.*

MONITA PRACTICA CIRCA VIRTUTEM MANSUETUDINIS.

Monitum primum. Mansuetudo virtus est quæ iram secundum rectæ rationis præscriptum moderatur. Ex quo consequitur, non omnem iracundiam mansuetudini repugnare, sed eam solummodo, quæ rectæ rationis præscriptis adversatur. Unde Aristoteles de hac virtute sermonem faciens ait : Ille est mansuetus, qui pro quibus, et ut oportet, et eum oportet, et quanto tempore oportet irascitur. Mansuetus enim perturbatione vocare solet, nulloque duci affectus, quousque ratio præscriperit. Qui verò nunquam, etiam eum oportet, irascitur, fatuus esse videtur, quòd neque sentire, neque dolere videatur. & *Ethic.* c. v.

Id ipsum S. Basilius, in *Constit. Mon.*, c. 15, ait: *Non est alienum ab iis, qui mansuetudini student, animo interdum incitari. Hinc percipi facillime potest, quid Moyses, de quo in Sacris Literis testatum habemus mortualem cum omnium mansuetissimum fuisse, ubi ita temporis ratio poscere visa est, vehementissime est indignatus; atque eatenus animi incitatione progressus, ut eam non alia ratione, quam suorum caede terminaverit.* Cum enim legis tabulas deferens de monte Sinai descenderet, conspiceretque vitulum aureum altari impositum, fumantia circa illud turribula, jugulatas hostias, et totum populum circumcirca adorationis actibus intentum, sancta quâdam iracundiâ exarsit; ita ut, collectâ et armatâ oculis tribu Levi, fulguris instar per inermis et attonitæ multitudinis tabernacula discurreret, nec desisteret priusquam viginti tria hominum millia trucidata jacerent, strage tantò magis horrendâ, quantò contumaci illi populo minis expectata: idque etsi, ut S. Doctor ait, mortalium omnium mansuetissimus fuerit. Quapropter, ut quis intelligat, num iracundiâ virtuti mansuetudinis amica aut inimica sit, tota difficultas in eo versatur, num illa recte rationi consentanea, vel dissentanea potius sit.

Et, prout hic cum angelico Doctore notari oportet, etsi iracundiâ secundum essentiam physicam considerata in inflammatione quâdam sanguinis circa cor, ex quâ fervida quâdam affectio progignitur, consistat; quatenus tamen actus homini proprius est, aliud non est, quam appetitus vindictæ pœnam injuriæ congruentem exigentis: *Ira*, ait S. Doctor, 1, 2, *quæst. 42, art. 4, est appetitus vindictæ: hæc enim importat collationem pœnæ infligendæ ad nocumentum sibi illatum.* Dixi iram talem esse, quatenus actus homini proprius est. Is enim etiam rebus et injuriæ irrogandæ, et vindictæ sustinendæ incapacibus irasci potest: potest indignari saxo, ad quod offendit; bestię, quæ gressum non movet; calamo, qui atramentum non reddit; atramento, quod non fluit, aut aliis hujusmodi rebus. Hoc indignationis genus simile est iræ bestiarum, quæ, etsi vindictæ appetendæ capaces non sunt, ad rerum sibi nocivarum occursum tamen irascuntur, et quandoque etiam in furorem aguntur. Hujusmodi indignationes a ratione nullatenus pendunt. Sed potius flammæ sunt, quæ tam in nobis, quam in brutis excitantur ad imaginationem cujuscumque rei, quæ ut damnosa aut molesta representatur. De efferatâ hac iracundiâ in præsens non ago, postea de eâ sermone facturus. Datur alia præterea iracundiâ, in quâ ratio locum habet, quatenus dictat, actionem quamdam injuriosam et vindictâ dignam esse: et de hac,

quæ homini ratione dotata propria est, et S. Thomas loco citato loquitur, et nos in præsens sermoinamur, declarantes, quando ea vitiosa ac mansuetudini contraria, uli et quando pia ac eidem consentanea censenda sit. Totum hoc ratiocinium in ipsis Anglici doctrinâ fundatur, qui, *cit. quæst. 46, art. 7, ait: Cum in homine sit et ratio et imaginatio, dupliciter in homine potest motus iræ consurgere. Uno modo ex solâ imaginatione natiante lesionem: et sic insurgit motus iræ in res irrationales, et inanimatas, secundum similitudinem illius motus, qui est in animalibus contra quodlibet nocivum. Alio modo ex ratione natiante lesionem.*

Ira itaque, quæ vindictæ appetitus est, recte rationis præscriptis et quoad substantiam, et quoad modum opponi potest. Quoad substantiam, rationis legibus adversatur primò, cum exigitur a personâ privatâ, ad quam id nullo jure spectare dignoscitur: *Mihi* (et iis, qui vices meas in terris agunt) *vindictam, et ego retribuam*, ait Dominus. *Ad Rom. xii, 19.* Secundò, si vindicta, quæ ab auctoritate prædico sumitur, injusta est: et tertio, si vindicta etsi justa ex motivis irrationabilibus proficiatur. Præclare ad rem inquit S. Joannes Chrysostomus: *Neque ferrere est absolute atrocitatis, neque parcere mansuetudinis; sed mitis ille est, qui ferrere potest, que in ipsum peccata sunt, qui (si legitimum tamen auctoritate sit præditus) in aliis factam injuriam propulsat, et eis fert opem.... Qui autem hujusmodi non est, sed est hebes, et deses, et somnolentus, et nihil melius mortuo affectus: non est mitis, nec mansuetus.* In *Psalm. cxxxi.*

Ex quibus infertur, ad mansuetudinem pertinere, ut ab homine miti ac placido reprimatur, suffocetur et extinguatur omnis indignatio ad propriarum injuriarum vindictam inclinans. Virtuti huic autem non opponitur indignatio, vi cuius homo, necessariâ auctoritate instructus, ad alienas injurias vindicandas, et debitis penis coerendas progreditur. Verùm ipsam hæc vindictam aut punitionem, ut ad justitiam et mansuetudinem conformetur, nec exorbitare, nec delicti qualitatem excedere, sed eidem proportionatam esse oportet. Imò et vindicantem hanc indignationem nec a recto aliorum culpas castigandi fine declinare necesse est, nec indulgendum, ut proprio male affecto malevoleque animo satisfiat; sed invigilandum potius, ut ex solo amore justitiæ, vel aliene emendationis desiderio, vel cum Moysæ ex reparandi divini honoris zelo procedatur.

Ne autem iracundia quoad modum excedat, requiritur ut vindicta, etsi iusta et a Superiore ob rectos et rationabiles fines intentata, executioni non mandetur cum quodam indignationis excessu quoad interiora, aut modis impropriis quoad exteriora: sive isti deum in incompositis gestibus, sive in indecentibus et in proximi offendiculum vergentibus verbis consistant. In hoc identidem delinquant multi a Superiorum numero, qui in ipso subditorum suorum errores puniendi actu in mille verba obscena, vana juramenta et dieteria ignominiosa; ad ipsam punitionem nullatenus spectantia, prorumpunt: at huiusmodi non nisi irritabilis exhalationes sunt. Verbo, ut fusam hanc doctrinam paucis comprehendam, eum mansuetum esse assero, qui ex una parte injurias sibi ut personae privatae illatas nec persequitur, nec ulciscitur: ex altera parte autem injurias aliis illatas et aliena delicta, si Superior sit, insectatur, et justam eorum vindictam exigit: ex finibus tamen rectis, et sine nimia inflammatione circa interiora, ac absque actione indecenti circa exteriora.

Monitum secundum. Verùm maxima intrà mansuetudinis limites sese retinendi difficultas in eo versatur, dum, offensus Superior est, et offendens ejus subditus; uti contingit, dum Principi a subditis insidiae struntur, et dum parens a filiis, aut maritus a conjugè injuriis afficitur. In hujusmodi casibus enim eos ad tales injurias non insensibiles esse; sed moderatam potius indignationem concipere, et rationabilem vindictam exigere convenit. At facillimum est, personam irritatam in excessus superius improbatos incidere, ita ut nimium exardescat, in verba indecentia, malevola, aut impia erumpat, ut poenam iniquam et justo majorem sumat, ut eam exeat non ex justitiae et correctionis motivo, sed ex odio, et reum afflictum videndi cupidine: et consequenter ut christiana mansuetudinis legibus mille modis contraveniat.

Quapropter, si Director in patres aut matres (id ipsam de quovis alio Superiore dicendum) incidat, qui liberis malè moratis irati, aut ab aliis quoadque etiam offensi in rigoris excessus prolabantur, vel in impia aut contumeliosa verba prorumpunt, his liberorum suorum castigationem ante aliquot horarum, aut medi vel omnino integri diei lapsum ita interdici oportet, ut nunquam nisi sedatis ira assistibus puniant. Ipsi equidem tibi opponunt, indignatione extincta etiam puniendi voluntatem evanescere, ita ut ad castigationis executionem oculus procedere necesse sit. At ex hoc

ipso Director argumentum sumet ad morè hujus necessitatem ipsis demonstrandam. Si enim irà extincta omnis etiam castigandi voluntas cessat; exin sanè manifestè colligitur, eos ad culpularum vindictam non merè justitiam, aut emendationis desiderio, sed nimis bilis fervoribus permotos esse: id quod christiana mansuetudini aperte opponitur, et a peccato subinde etiam gravi excusari non potest.

Monitum tertium. Jam verò ad illud indignationum genus gradum faciamus, quod juxta superius dicta brutis quodammodo commune est: eò quòd ratio nullum in eo locum habeat (nequidem quatenus rem indicat, quæ indicium injuriæ et meritum vindictæ involvit) sed solà molestæ et noxiæ cujusdam rei imaginatione excitetur; uti in brutis fieri assolet. Sic vestibus suis quisquam indignatur, eò quòd membris non adaptentur; irascitur instrumentis artis, eò quòd ad laborem inepta sint; exardescit in bestiam, eò quòd molestiam afferat. Sic in domibus privatis dominus effervescit in famulum, domina in ancillam ob defectus ex naturali ineptitudine, aut omnigena oblivione proficiscentes. Sic amicus in amicum effervescit ob defectus naturales et nullatenus culpabiles, quos in eo animadvertit. Hæ indignationes, utpote non ab injuriâ homini et ejus proximo illatæ, sed ab externis quibusdam molestiis provocatæ, iracundiis leonum, tigridum, canum, ursorum et taurorum quàm similinæ sunt, et per consequens etiam mansuetudini, homini præcipuè christiano et spirituali ad eòdè proprie, e diametro oppositæ: unde et eas summià vigilantia refrænari; et res absque alterius culpa nobis molestas quàm placidissimè tolerari oportet. Quoniam autem frequenter contingit ut id indignationum genus contra proprios domesticos, utpote quibuscum crebris conversandum, insurgat: hinc Director solerter invigilet, ut penitentes præcipuè cum domesticis mansueti sint, eorumque pravas inclinationes et naturales defectus placidè et cum tranquillitate cordis perferre addiscant.

Monitum quartum. Notandum Directori, zelum, quo delinquentibus succensemus, dum aliena peccata impedire conamur, aut jam perpetrata reprehendimus, etiam iram ac indignationem esse; sanctam atamen, eam vel ex amore Dei, cujus honorem despectum videmus, vel ex charitate proximi, cujus spirituale damnum reparare cupimus, originem trahat. Sancta hæc ira

cundia mansuetudini non adversatur : imò ii, teste S. Gregorio, hallucinantur, qui propriis tantum et non etiam alienis delictis irascendum esse atumant. *Hanc iram*, ait S. Doctor, *quia Heli non habuit, notum contra se implacabiliter supernæ ultionis excitavit : nam quo contra subditorum vitia tepuit, eo contra illam districto æterni rectoris exarsit. De hac irâ per Prophetam dicitur : Irascimini, et nolite peccare : quod nimirum non rectè intellicant, qui irasci nos nobis tantummodo, non etiam proximis delinquentibus volunt. Si enim se proximis ut nos amare præcipimur, restat, ut sic eorum erratis, sicut nostris vitiis irascamur. Moral., lib. v, c. 30. Advertendum tamen, indignationem hanc, dum a vero zelo proficiscitur, temperatam esse debere, eò quòd virtutem moderatricem habeat. Tum verò nec turbida, nec amara, nec inquieta, nec impetiosa, nec violenta est : et si mentem parumper perturbet, uti Elisæo contigit, eam non omnino excæcat, prout vitiosa et vituperabilis indignatio assolet.*

§ 57.

MONITA PRACTICA CIRCA VIRTUTEM HUMILITATIS.

Monitum primum. Prima et præcipua Directoris cura eò dirigenda est, ut animæ in sacra humilitatis virtute solidè fundentur. Secus enim non ipse solum in dirigendis penitentibus incassum laborabit, sed et hi conatum, quos profectui in virtutibus faciendo impendunt, jacturam facient. Vitæ spirituali namque intentum esse, et humilitatis curam non gerere, fabricam arenæ superimponere est. Ut in tanti momenti materiâ ordinatim procedatur, primò discipulorum mentibus humilitas cognitionis a Directore instilletur necesse est. Ea enim ad solidum humilitatis fundamentum extruendum lapis omnium primus est. Verùm hic notandum, ad scopum hunc attingendum non sufficere cognitionem, ut loquimur, abstractam, vi cuius homo modo confuso sese nihilum, peccatorem et miserabile esse credit, prout fides docet : cum superficiali hac cognitione enim diabolice superbie fundus perbene conjungi potest. Vivâ potius, profundâ, practicâ et veracem ingeneranti depressionem, vi cuius anima sese et coram Deo, et coram hominibus despicit, cognitioe hic opus est. Siquidem juxta Angelicam in submissâ hac affectione humilitatis virtus formaliter consistit. Quoniam autem nulla virtus, imò nec ulla etiam ars sine diuturno exercitio adidcitur; hinc necessarium est, ut Di-

rector discipulos suos ad humilitatis exercitium non solum inducat, sed usque ad mortem in eo constantes teneat.

Curet igitur ut per quoddam temporis spatium de sui ipsorum cognitione meditationem insituatur, considerationes propositio huic opportunas iis præscribendo. Si eisdem satis proficisce viderit, doceat eos humilem hanc sui ipsorum cognitionem omnibus suis affectibus immiscere, haud aliter ac panis omnibus aliis cibis apponi solet. Rem clarius explico. Si in Dei præsentia sese constituentes ejus magnitudinem considerent, eos ad proprium etiam nihilum, ad propria peccata ac propriam indigentiam mentis oculos reflectere oportet; ita ut adorationis et cultus obsequiis profundæ etiam humilitatis commisceantur. Si certos defectus emendandi, aut virtutes quasdam exercendi proposita concipiant, recordari eos oportet, quantopere præteritis temporibus in iis defecerint; ita ut propositis internæ confusionis ac intimi ruboris actus conjungantur. Si virtutem quamdam, aut aliud spirituale bonum a Deo flagitent, ponderent, sese non solum illius acquirendi non capaces, sed et indignos esse, qui a Deo illud obtineant; etsi in summâ illius bonitate spem suam reponentes ferventer illud postulent : sic etenim precum fervor cum humilii proprii nihili cognitione conjungitur. Si eos peccatorum suorum penitentem, propriam fragilitatem perpendi oportet : sic enim interno dolori cordis quoque demissionem adiungunt. Si homo taliter sese continuo exerceat, profunda et familiaris quedam propria miserie cognitio in eo et plantabitur, et radicabitur.

At hic notandum hanc sui ipsius cognitionem, ut veram humilitatem, illustratam esse oportere quodam divinæ lucis radio, vi cuius nostrarum miseriarum abyssum vivaciter penetramus. Hoc deficiente, etsi cognitio varium veritatum meditatione fuerit exulta, ad deprimentum argutem nostrum spiritum ac superbum cor nostrum non sufficit. Id hic accidit, quod in aliis piis considerationibus continuo usu venire solet. Hæc, exempli causâ, Dominicæ mortis dolores meditaris, et atrocitæ ejus vulnera ac sanguinis ab eo profusi copia nullum erga patientem Redemptorem pietatis sensum in te excitantur. Eadem supplicia hodie meditaris, et commiserationis lacrymis pene conficieris. Cur id? quia hodie illa lucis claritas tibi affulget, quæ heri destitutus eras : illa, inquam, lucis claritas, quæ Christi dolores menti tuæ manifestè proponens, teneram simul mœsitiæ impressionem ingenerat. Sic, si Deus cognitioni, quæ peccata tua penetrare conaris, quemdam

lucis suae radium superaddat, omni cum veritate maximum totius orbis peccatorem le reputabit, leque in conspectu Altissimi in nihilum rediges: prout, teste D. Bonaventurâ, S. Franciscus seraphicus sese omnium maximum peccatorem existimavit: et S. Catharina *Senensis*, beato Raymundo ejus conscientiae arbitro attestante, sese peccatricem omnium flagitiosissimam reputavit. Talem et gentium Apostolus S. Paulus sese credidit, ut propria ejusdem confessione palam fit: Christus Jesus venit in hunc mundum peccaturas salvos facere, quorum primus ego sum. *Iad Tim.* 1, 15. Deficiente hoc lumine, miseriae tuae ex oculis tuis evanescent, et, quantumcumque animi contentionem adhibeas, coram oculis Dei tibi ille non videberis esse, qualis reverâ es. At qualis jam lucem hanc adipiscendi modus suppetit? certè non aliùs, quàm continuis et fiducia plenis precibus, quibus nihil negatur, eandem flagitare. Unde penitentibus humilitatis adipiscendis studiosis a Directore crebro injungi et inculcari oportet, lucem hanc, quæ et humilitatem instillat, et industriis ad sui ipsius cognitionem adhibitis conjuncta, animas in cordium sursum intus deprimit ac in nihilum redigit, continuâ a Deo flagitandum esse.

Dixi, oportere, ut Director animas curæ suæ commissas in hoc seipsum cognoscendi studio usque ad mortem exercet: cum studium hoc ex eorum numero sit, a quibus nemo unius sese eximere potest. Quaedam animæ, quæ perfecto amore succendi incipiunt, eximere se possunt a certis meditationibus terrorem incutientibus, quales de morte, de inferno, de divino iudicio, etc., institui solent: quandoquidem *perfecto charitas*, ut S. Joannes, *I Joan.* iv, 18, ait, *faciã militi timorem*. A sui verò ipsius cognitione nemo unius sese immunes redere potest: imò animas cæteris altius elevatas exercitio huius solertiùs intentas esse oportet. Et sic si penitens tuus mystici etiam ac perfecti amoris gradum attingisset, ita ut extases et raptus pateretur, ac cum Apostolo in fertum etiam cælum raptus esset, tunc, si unquam aliàs, nihilum suum, peccata sua et naturalem debilitatem suam ob oculos habere debet; cum his, quem Deus in altiori quodam gradu collocavit, etiam vane ejusdem cogitationis vertigini, et, quod consequitur, eandem precipitantis periculo magis expositus sit: unde is se semper demissionem servare tenetur.

Monitum secundum. Humilitatem cognitionis humilitas affectionis subsequatur oportet: in hac namque virtutis hujus substantia et succus quasi continetur. Præquam autem ad ipsum affectionis

tam salutæ exercitationem descendam, Directorem a me præmonitum velim, solerter invigilandum esse, ut vera humilitatis affectio a falsâ, fallaci et perniciosa rite seceretur. Director namque frequenter incidit in personas spirituales profectus sui avidas, quæ turbatione replentur, imò omni etiam internâ pace exuuntur, dum in ea peccata aut defectus prolabantur, quos multoties jam evitare proposuerunt. Inquietudo hæc diffidentiam quamdam emendationis unquam subsequitur: post se trahit. Video, inquit, hujusmodi homines ad seipsos, me ad Perfectionem ineptum esse: commendo me Domino Deo: ad propter peccata mea exardiri non mereor. Ex his in quibus honorum operum prolabantur. Totum hoc vera eis humilitas videtur, eò quòd in quâdam propria fragilitatis cognitione fundetur: unde et id nullatenus a se removeve conantur, cum reverâ aliud non sit, quàm abjectio animi, seu consternatio cordis ex subtili quâdam superbiâ progerminans. Scisne cur isti post admissum peccatum inquietudine exagitantur, quia vanam de seipsis ideam sibi formaverunt, existimantes sese jam fortes ac ita in virtute roboratos esse ut nunquam amplius cadere deberent: si jam in hac de seipsis existimatione sese deceptos videant, quid mirum, si turbentur, et cordis amaritudine replentur? Scisne cur in diffidentiam incidant? quia malum in se ipsis confidebant, et putabant scilicet, ab hujusmodi defectibus se suis industriis liberari posse; cum verò propria dein experientia edoceantur, quàm debile fuerit falerum illud, cui vanè innixi erant, eas in diffidentiam et vilitatem animi incidere mirum non est. Ex his jam Director perspicit quantopere tales animæ, falsâ humilitatis specie delusæ, a recto virtutis tramite aberrent, et quantâ curâ ac vigilantia opus habeant.

Verus humilis, postquam in peccata incidit, nec miratur nec inquietatur. Cum enim in debilitatis suæ cognitione rite fundatus sit, aliunde scit, malignam cordis sui terram aliud quiddam progeminare non posse. Penitet eum equidem; ad non tam ob malum sibi illatum, quàm ob ejus in oculis Dei displicentiam; et eodem tempore in humilitatis actibus sese exercet. Diffidentia locum non dat; sed in divina bonitatis brachia sese proficiens aperto corde idemdem repeti: indubitanter spero, gratiâ tuâ fid effectum iri, quod fragilitate meâ evinci non potest. Et hæc ratione ad Perfectionis stadium percurrendum ex ipsis suis lapsibus animos restimul. Ex his itaque Director lucem haurire oportet ad corrigendas falsas humilitatis affectiones, quæ vel a superbiâ, vel a demonio, vel, prout plerumque contingit, a primâ æquæ ac ab altero ori-

ginem trahunt, et peculiari Directoris zelo in discipulis emendanda sunt.

Monitum tertium. Veræ et supernaturalis a Deo immissæ humilitatis affectio in quâdam sui ipsius desipientiâ consistit, quæ ex proprii nihili, et culpæ ac miseriarum suarum cognitione progignitur, quæque hominem cum pace non Deo solum, sed et hominibus subijcit. Videamus jam, qualiter submissionem hanc in usum deduci oporteat, et primò quidem respectu Dei. Anima, in Domini sui presentia constituta, oculo fidei obtutum in infinità illius majestate defigat, aliud obtutum autem simul in propriam etiam vilitatem conjiciat; et inter miserias suas divinæ magnitudini comparatas se coram Deo demittat, ac in nihilum redigat, quantum nempe lucis a Deo impertitæ ope possibile fuerit. S. Vincencius Ferrerius exigit primò ut nos instar fetidi cadaveris habeamus; ita ut nos ipsos ex imo cordis despiciamus, miremurque, qualiter Deus rem adeò abominandam amare poterit. Secundò, ex intimo cordis affectu confiteamur, omne, quo fruimur, bonum non nostrum, sed Dei esse, eique omnem illius gloriam deberi; nobis verò solum nihilum ac peccatorum putredinem, quæ ipso nihilo pejor est, attribuendam esse. Tertio, gaudeamus nos nihil esse, ut ille omnia esse possit, nos nihil posse, ut ille solus omnia possit nos omni bono destitutos esse, ut ille omne, unicum et summum bonum nostrum esse possit. Quartò, doleamus de tam gravi furto a nobis admissò, vi cuius rem extra ipsum pretiosissimam, gloriam ipsius scilicet attraximus, de quâdam nostrâ dote aut prerogativâ nobis ipsis placentes, aut laudes ipsi et non nobis debitas inde aucupantes; et eodem tempore ereptam et honorem omnem iterum restituamus, pleno corde exclamantes: *Tibi soli honor et gloria.* Quintò, omnem simul ei gloriam restituamus, quæ et hactenus a vanis et superbis hominibus erepta fuit; profiteamurque ei non solum ut primò principio ac omni boni origini, sed et ut fini ultimo, in quem summo jure omnia refundenda sunt, omnem gloriam debitam fuisse. Sextò, cum admiratione suspiciamus, Angelis et Beatis cœli civibus in nihilum suum sese demergentibus, et summam egestatem suam agnoscensibus, nos solos superbîa efferri auros fuisse. Septimò, timeamus ne Deus dona jam impertita nobis auferat, permittatve, ut iis abutatur, perniciem eorum ope nobis atrahentes. Octavò, præprimis autem firmum et constans concipiamus propositum non solum propriam laudem, proprium honorem, aut propriam existimationem nunquam amplius ambiendi, sed et, quantum ex parte nostrâ

fuerit, omne illud, quod eam nobis conciliare potest, pro viribus evitandi, qualia sunt dignitates, gradus et honorifica aut plausibilia officia: nam, teste D. Bernardo, *declinanda et execranda illa præsumptio est, quâ sciens et prudens fortè audeas de bonis non tuis tuam quærere gloriam: et quod certus es a te tibi non esse, inde tamen alterius rapere non verearis honorem.* Et paulò post: *Est quippe superbia, et delictum maximum ut datis tanquam in-natis, et in acceptis beneficiis gloriam usurpare beneficii. Deo dilig. Deo.*

Monitum quartum. Humilitas affectionis erga proximum tres gradus complectitur, quorum exercitationem paucis declarabo. Primus est, ita seipsum despiciere, ut quis omnibus suis proximis, etiam quos sese inferiores agnoscit, se subijciat. Submissio hæc exigit ex parte intellectus, ut aliorum opiniones pluris faciamus quam nostras, easque nostris præferamus. Ut aliorum consilia semper exquiramus, eademque sequamur, utpote nostris securiora existimantes. Ex parte autem voluntatis submissio hæc in eo versatur, quòd voluntatem nostram non Dei et Superiorum solum, sed aliorum quoque voluntati subijciamus. Quoad opera externa contentos nos esse oportet, si nostra in pretio non habeantur, et alienis operationibus postponentur.

Secundus gradus, quem affectionis erga proximum humilitas conscendit, in eo consistit, si quis seipsum ita despiciat, ut ab aliis contemptus cum pace perferat. Unde, si quis nos parvi faciat, in corde nostro dicamus: æquam causam habet; tribuit quod mihi competit; tractat me pro meritis; consentit cum ipsius Dei ac totius paradisi iudicio, utpote coram quibus ob nihilum meum adeò vilis, et ob peccata mea adeò abominandus sum. In gradu hoc desipientiæ amaritudo perenscitur; superatur tamen alio quodam respectu, quem homo de seipso concipit, unde et ad Deum conversus ait: grates tibi, Domine, quod tandem sit, qui indignitatem meam, prout reverè est, agnoscit, et pro meritis tractat: et pro calumniatore suo Dominum deprecari conatur. Ut gradum hunc conscendamus entendum nobis est: secus enim, teste D. Gregorio, et prout capite quinto notavi, contemptus ille, quem nos nobis habere videbamur, dum nos et peccatores agnovimus, et peccatores declaravimus, nec vera humilitas, nec verus contemptus erit. *Multos novimus, ait S. Doctor, qui, arguente nullo, peccatores se esse confitentur: cum verò de culpâ suâ fuerint fortasse correpti, defensionis patrocinium quærunt, ne peccatores*

esse videantur. Qui si tunc, cum ad sponte dicunt, peccatores se esse veraci humilitate cognoscere, cum arguantur ab aliis, esse se, quod confessi fuerant, non nequeant. Moral., lib. xxii, c. 10.

Si verò nos ita contemnamus ut etiam ab aliis despici gaudemus, affectionis humilitas tertium etiam gradum attingit. Gradus hic et sublimis et arduus est. Interea tamen illic cum gratià Dei pervenire possimus, et aspirare tenemus. Duplex humilitatis genus a S. Didoco distinguitur: Una mediocrius, altera perfectiorum. De Perfect. spirit., c. 95. Mediocres vite proficientes inter opprobria tristitia et animi amaritudinem persentiscunt, eò quòd gravas nature inclinationes necdum devicerint; perfecti verò lætitiã perfunduntur, eò quòd de passionibus suis ita jam triumphaverint, ut ad movendum bellum caput non amplius attollere audeant. Verùm in quocunque statu constituti simus, alaborandum nobis est, ut depictus, injurijs ac ignominias cum gaudio amplectamur, voluntate saltem, si recalcitranti sensu fieri nequeat, dicentes: Jam, Jesu mi! tibi amore mei contempto similis sum. Hæc opprobria, hæc persecutiones, hæc calumnie, etsi tamen crossam faciem præ se ferant, felicitas et beatitudo illa sunt, quàm tu famulis tuis promisti. Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. Matth. v, 11. Gaudendum itaque mihi latandumque est. En hic practicos humilitatem exercendi modos, quos sensum sine sensu penitentium animis Director instillet necessarium est; prout scilicet eorumdem dispositioni et majori vel minori, quem detegat, spiritus profectui congruere perscipiat.

TRACTATUS QUARTUS.

DE CHRISTIANÆ PERFECTIONIS ESSENTIA, QUÆ IN VIRTUTIBUS THEOLOGICIS, CHARITATE PLECIPIE CONSISTIT.

§ 58. Hic tractatus inchoat a definitione perfectionis, quæ in virtutibus theologis consistit. Perfectionis essentia est in virtutibus theologis, quæ in charitate consistit. Charitas est amor Dei et proximi, qui est fundamentum et radix omnium virtutum. Inchoat hic tractatus a definitione perfectionis, quæ in virtutibus theologis consistit. Perfectionis essentia est in virtutibus theologis, quæ in charitate consistit. Charitas est amor Dei et proximi, qui est fundamentum et radix omnium virtutum.

MONITA PRACTICA CIRCA FIDEM THEOLOGICAM, IPSIUS ESSENTIAM, PROPRIETATES, NECESSITATEM, IPSAMQUE ACQUIRENDI ET EXERCENDI MODOS.

Monitum primum. Caveat Director ne hallucinetur et fide destitutum credat eum, qui eadem plenus est. Id insinuo, quia reperire est bonas et perfectionis suæ avidas animas, quas Deus vehementibus contra fidem tentationibus exagitari permittit, non alium in finem, quam ut in eadem fidei virtute profundius radicentur. Sicut enim arx eâ ex parte sese magis munire ac inexpugnabilem reddere conatur, ex quâ ab hostibus suis impetitur; ita et piæ animæ in his virtutibus, in quibus a demonibus ferocibus impugnantur, ob generosam, quâ hostium suorum impetus frangunt, repugnantiam, fortiores redduntur. En rationem, ob quam tot animæ timide et infidelitatis tentationibus adeò afflictæ inveniuntur, ut ipsis non solum extra orationem, sed ipso etiam orationis tempore, nec Deus, nec celum, nec infernus dari, et veritates catholice non nisi deliria et melancholicorum cerebrorum adinventiones videantur. Hujusmodi conflictus Deus permittit, ut illæ animæ his resistentes tentationibus, in fidei virtute solidius stabiliantur.

S. Joannes Chrysostomus ejusmodi animas navicula in medio tempestuosi maris ventorum turbidibus exagitata; et opè anchoræ securè persistenti in hæc verba comparat: Quemadmodum navem